

Міністерство освіти і науки України
Хотинський коледж Подільського ДАТУ

Самостійна робота студентів

з дисципліни
«Розміщення продуктивних сил»
Методичні рекомендації

2018

1. На самостійну роботу студентів згідно навчального плану з дисципліни «Розміщення продуктивних сил» виділяється 34 години.

Кількість цих годин по темах наступна:

I. Вступ. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил. Економічне районування і територіальна організація продуктивних сил – 4 години

II. Населення і трудові ресурси України – 4 години

III. Природно-ресурсний потенціал, його економічна оцінка. Виробничий та науково-технічний потенціал – 4 години

IV. Господарський комплекс України. Міжгалузеві комплекси промисловості, їх структура і розміщення, характеристика і оцінка – 12 годин

VII. Структура, розміщення і характеристика агропромислового комплексу – 6 годин

IX. Промисловий комплекс України – 4 години

2. Самостійне вивчення з дисципліни «Розміщення продуктивних сил» включає такі методи роботи:

- ❖ роботи з підручником;
- ❖ комплексом тематичних наук;
- ❖ навчальними посібниками;
- ❖ рекомендованою і довідковою літературою;
- ❖ конспектування матеріалу;
- ❖ написання рефератів;
- ❖ творчо-пошукових робіт.

При підготовці питань, що виносяться на самостійне вивчення, доцільно використовувати між предметні зв'язки.

Для самостійного вивчення необхідно завести окремий зошит, та тематичні контурні карти, де викладач міг би перевірити правильність виконання та розуміння теми.

До кожного питання, що виноситься на самостійне вивчення далі додаються конкретні рекомендації, інформаційні джерела, що можна використати, а також необхідний мінімум знань.

Тема І. Вступ. Закономірності, принципи і фактори розміщення продуктивних сил. Економічне районування і територіальна організація продуктивних сил.

На самостійну роботу виноситься питання:

1. *Економічні закони і основні закономірності розміщення продуктивних сил.*
2. *Економічне районування.*

Даний матеріал ґрунтується на знаннях, одержаних з дисципліни «Основи економіки» та «Соціально-економічна географія України».

При опрацюванні необхідно звернути увагу на ГПП (географічний поділ праці) і чинники, що лежать в основі такого поділу. До основних чинників відносяться географічні та економічні. Географічний чинник включає природні умови і ресурси, економічний – економічні райони.

Доцільно також опрацювати карту «Економічного районування» за Ф.Д.Заставним (с.33, Атлас. Географія України. 8-9 клас) і нанести на контурну карту 9 економічних районів України. Матеріал необхідно законспектувати, нанести на контурну карту України «Економічне районування за Ф.Д. Заставним». По даному матеріалу можна написати реферат.

Після опрацювання матеріалу необхідно знати:

- ✓ основні закономірності розміщення продуктивних сил;
- ✓ характеризувати економічні райони за поданим планом;
- ✓ сутність економічних законів та розміщення продуктивних сил на основі дії економічних законів;
- ✓ перспективи створення вільних економічних зон;
- ✓ актуальність районування;
- ✓ вплив ГПП (географічного поділу праці) на формування економічних районів;
- ✓ вміти дати економіко-географічну (господарську) оцінку кожного з дев'яти економічних районів за планом(с.220 «Економічна і соціальна географія України» за П.О.Масляк).

Література:

1. Саукіна В. І., Гончаренко О. В. Географія: Підручник для 9 кл. – Харків, с. 230-266.
2. П. О. Масляк Економічна і соціальна географія України: Підручник для 9 кл. – К.: Зодіак-ЕКО, 2006. – с. 219-250.
3. І. І. Павлик Розміщення продуктивних сил: Навчально-методичний посібник, 2004. – с. 19-24.

Тема 2. Населення і трудові ресурси України.

На самостійну роботу студентів виноситься питання:

1. *Національний склад населення*
2. *Система розселення (міське та сільське розселення)*
3. *Урбанізація та проблеми довкілля.*

Даний матеріал базується на знаннях, одержаних з дисципліни «Економічна і соціальна географія України» по темі: «Населення України».

Вивченням культури, побуту, походження та розселення народів займається етнографія (з грец. «етнос» - народ, «графо» - пишу).

Етнос – група людей, яка історично склалася на певній території і характеризується спільністю мови, культури, побуту, способу життя.

Нація – вища форма етносу. Приналежність людей до певної нації.

Звернути увагу на унікальність географічного положення України, що стало основою проживання тут представників інших народів разом із корінним етносом – українцями.

При вивченні даного питання доцільно скористатися картою «Населення» тематичного атласу України, 8-9 клас, с. 28-29.

Система розселення – розміщення населених пунктів по території разом із зв'язками між ними.

Розселення населення неоднакове у різних регіонах країни. Це залежить від багатьох чинників: історичних подій минулого, природних особливостей місцевості, виробництва, територіального розподілу праці.

Слід зауважити, що розселення тісно пов'язане з міграціями. А сьогодні на розселення населення істотно впливає екологічна ситуація.

Розглядаючи дану тему, зверніть увагу на причини міського розселення і причини сільського розселення.

Одним із наслідків постійного збільшення міського населення є урбанізація.

Урбанізація – це процес зростання міст і підвищення їх ролі в житті суспільства.

Матеріал необхідно законспектувати, вміти характеризувати систему розселення України, вільно орієнтуватися по карті «Населення України», можна написати реферат.

Література:

1. Саукіна В. І., Гончаренко О. В. Географія, с. 48-55.
2. П. О. Масляк Економічна і соціальна географія України, с. 52-59.
3. І. І. Павлик Розміщення продуктивних сил, с. 37-43.
4. Атлас Географія України, с. 28-29.

Тема 3. Природно-ресурсний потенціал, його економічна оцінка. Економічний, виробничий та науково-технічний потенціал України.

На самостійну роботу виносяться такі питання:

- 1. Еколого-економічний потенціал України. Потенційно небезпечні виробництва та вимоги до їх розміщення.*
- 2. Виробничий потенціал та його розміщення.*
- 3. Науково-технічний потенціал України.*

Багато екологічних проблем породжені неправильною експлуатацією мінерально-сировинної бази України.

Значні екологічні порушення зумовлюють розміщені на території країни потенційно небезпечні та ресурсомісткі виробництва.

Розглядаючи дане питання доцільно скористатись атласом України (с. 34-37, с.27), оскільки тенденції розвитку економіки України на сучасному етапі полягають у широкому використанні потенційно небезпечних технологій і виробництв, істотному погіршенні екологічних характеристик окремих регіонів, господарському освоєнні територій з великою ймовірністю природних катастроф.

Виробничий потенціал України – заводи, фабрики, с/г підприємства, транспортні засоби – важлива умова розвитку і розміщення продуктивних сил.

Україна має потужний науково-технічний потенціал, спроможний вирішувати найактуальніші проблеми сучасної економіки. Однак сьогодні має місце проблема еміграції висококваліфікованих кадрів України, що пов'язано з низкою соціально-економічних причин.

По даній темі доцільно написати реферати.

Література:

1. Саукіна В. І., Гончаренко О. В. Географія, с. 80-81.
2. І. І. Павлик Розміщення продуктивних сил, с. 58-73.
3. Атлас України 8-9 кл., с. 34-37, с. 27.

Тема 4. Господарський комплекс України. Міжгалузеві комплекси промисловості, їх структура і розміщення, характеристика і оцінка.

На самостійну роботу студентів виносяться такі питання:

1. *Металургійний комплекс України.*
2. *Машинобудівний комплекс.*
3. *Хімічна промисловість.*

Навчальний матеріал першого питання доцільно розглядати за таким планом:

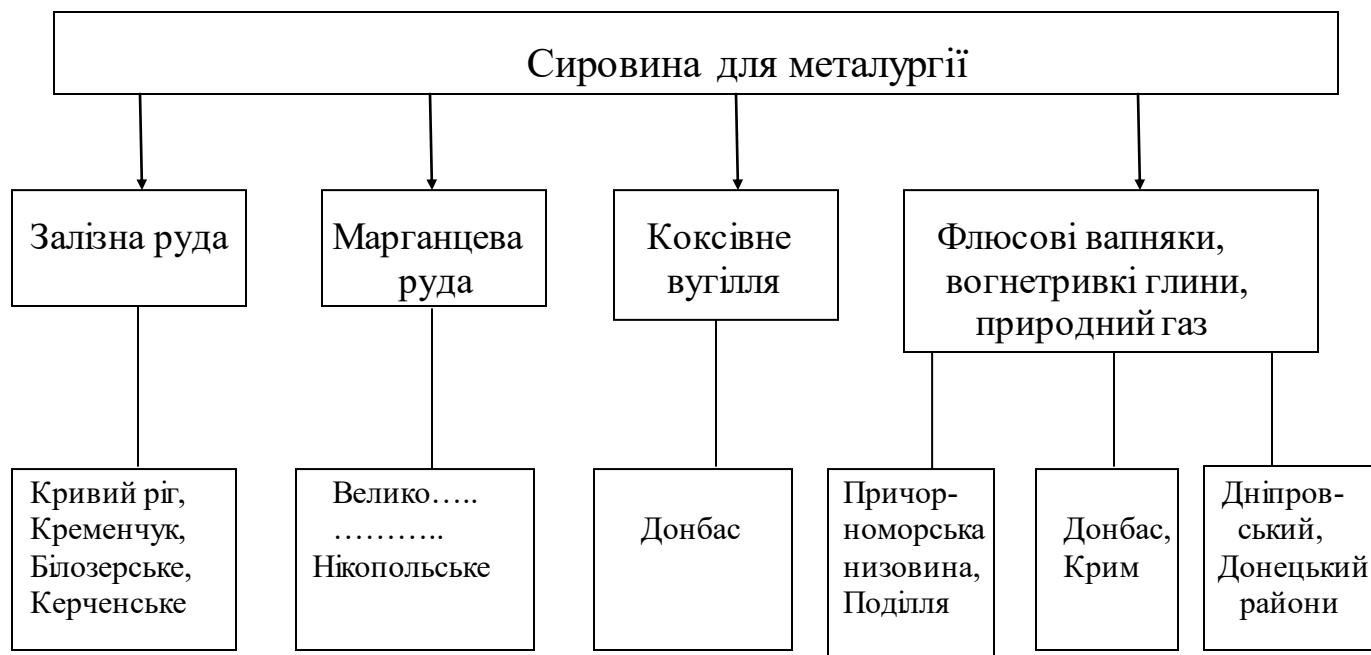
1. Сировинна база і матеріальна структура чорної металургії.
2. Сировинна база кольорової металургії, її територіальна структура.
3. Проблеми і перспективи розвитку металургійного комплексу України.

Даний матеріал базується на знаннях, одержаних з дисципліни «Соціально-економічна географія України» по темі «Металургійна промисловість».

Опрацьовуючи даний матеріал, необхідно виділити фактори розміщення обох галузей (чорної і кольорової).

Щодо сировинної бази чорної металургії доцільно скористатися схемою 1.

Сировинна база чорної металургії

Щодо кольорової металургії, необхідно виділити провідні галузі (амонійна, цинкова, магнієва, титанова, ртутна, нікелева), тобто структуру; територіальне розміщення розглянути за мал. 2.

Кольорова металургія України

Важливо зрозуміти проблеми; перспективи розвитку чорної і кольорової металургії. Підприємства обох галузей є значними забруднювачами навколишнього середовища. Існує проблема некомплексного використання сировини.

Значні перспективи для розвитку кольорової металургії має Карпатський район.

Загалом металургійний комплекс потребує докорінної перебудови.

Матеріал законспектувати.

Нанести на контурну карту сировинні бази, основні райони й центри чорної та кольорової металургії.

Література:

1. Саукіна В. І. Географія, с. 116-125.
2. П. О. Масляк Географія, с. 104-115.
3. І. І. Павлик РПС, с. 86-91.
4. Атлас Географія України, с. 35.

Після опрацювання матеріалу необхідно знати:

- ✓ сировинну базу для металургійної промисловості та способи видобування;
- ✓ географію розміщення обох галузей;
- ✓ чинники розміщення обох галузей;
- ✓ імпорт та експорт металургійного комплексу;

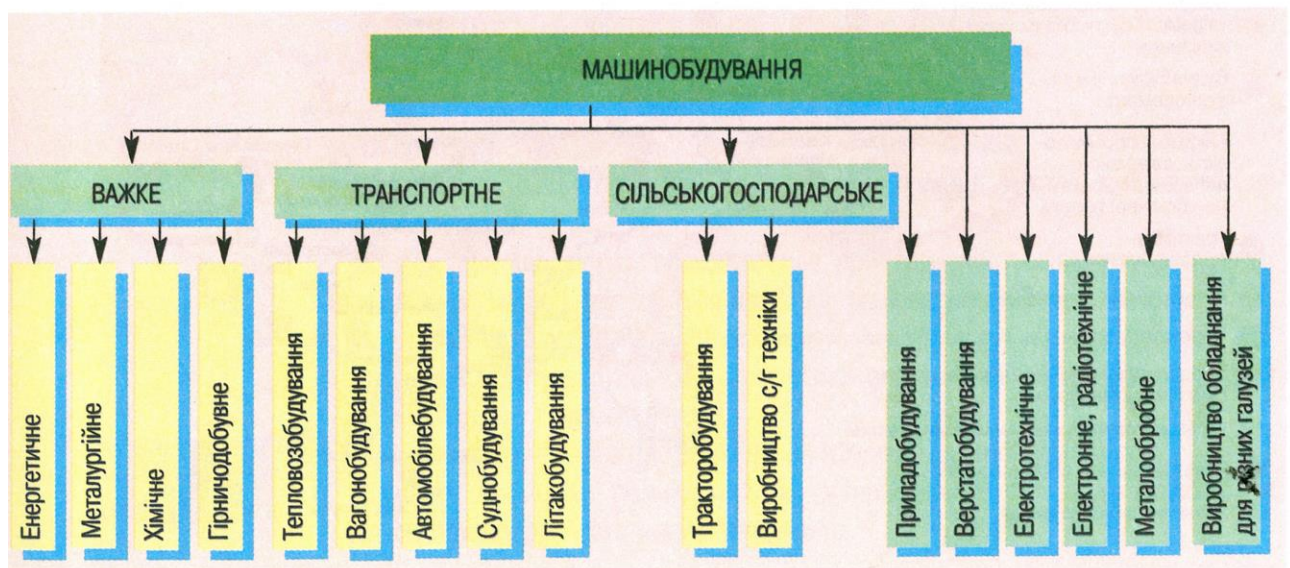
- ✓ зайнятість у металургії;
- ✓ проблеми та перспективи розвитку металургійного комплексу.

Навчальний матеріал другого питання (машинобудівний комплекс) необхідно розглядати за такими планом:

1. Галузева структура машинобудування .
2. Географія основних галузей машинобудування.
3. Перспективи розвитку комплексу.

Перш за все треба з'ясувати, що машинобудування і металообробка – це сукупність галузей промисловості, що виробляють машини і устаткування для всіх ланок господарства.

Доцільно скористатися мал. 1.

Мал. 1 Галузева структура машинобудування.

Розміщення окремих галузей машинобудування залежить від характеру виробництва, його трудомісткості, потреб у кваліфікованій робочій силі, а також у сировині, енергії, устаткуванні. (мал. 2).

Мал. 2 Машинобудування.

Слід зауважити, що подальший розвиток машинобудування в країні потребує технічного переоснащення, реконструкції, змін у спеціалізації підприємств, що виробляють непотрібну суспільну продукцію.

Повне опрацювання теми завершує нанесення на контурну карту провідних галузей машинобудування.

Література:

1. Саукіна В. І. Географія, с. 126-135.
2. П. О. Масляк Географія, с. 116-129.
3. І. І. Павлик РПС, с. 92-98.
4. Атлас Географія України, с. 36.

Тема 7. Структура, розміщення і характеристика агропромислового комплексу.

Інфраструктура аграрного ринку.

Слід зауважити, що інфраструктура аграрного ринку бажає бути кращою і потребує реформування. небезпечною є висока машинно-технічного парку, а фінансові ресурси відсутні. Поряд з цим різко погіршилося забезпечення галузей АПК висококваліфікованими кадрами.

Аграрний комплекс є складною частиною єдиного ринку країни, має складну внутрішню структуру:

- с/г сировина;
- продукція;
- матеріально-технічні ресурси;
- робота;
- послуги.

Особливістю агропромислового ринку є безперервність попиту.

Необхідно вирішити зовнішні економічні зв'язки і МГПП (міжнародний географічний поділ праці), поєднуючи регіональний поділ праці і міжнародний.

Україна здійснює зовнішньоторговельні операції з партнерами більш ніж 200 країн світу.

Даний матеріал законспектувати у зошит, можна написати реферат.

Література:

1. Саукіна В. І. Географія, с. 205-223.
2. П. О. Масляк Географія, с. 172-189, 210-215.
3. І. І. Павлик РПС, с. 122-150.
4. Атлас Географія України, с. 46-47.

Опрацювавши матеріал треба знати:

- ✓ роль АПК в народному господарстві;
- ✓ територіальну організацію АПК, агропромислові зони;
- ✓ зовнішні економічні зв'язки України: торгівлю товарами, послугами, інвестиції (навести конкретні приклади).

Тема 9. Транспортний комплекс.

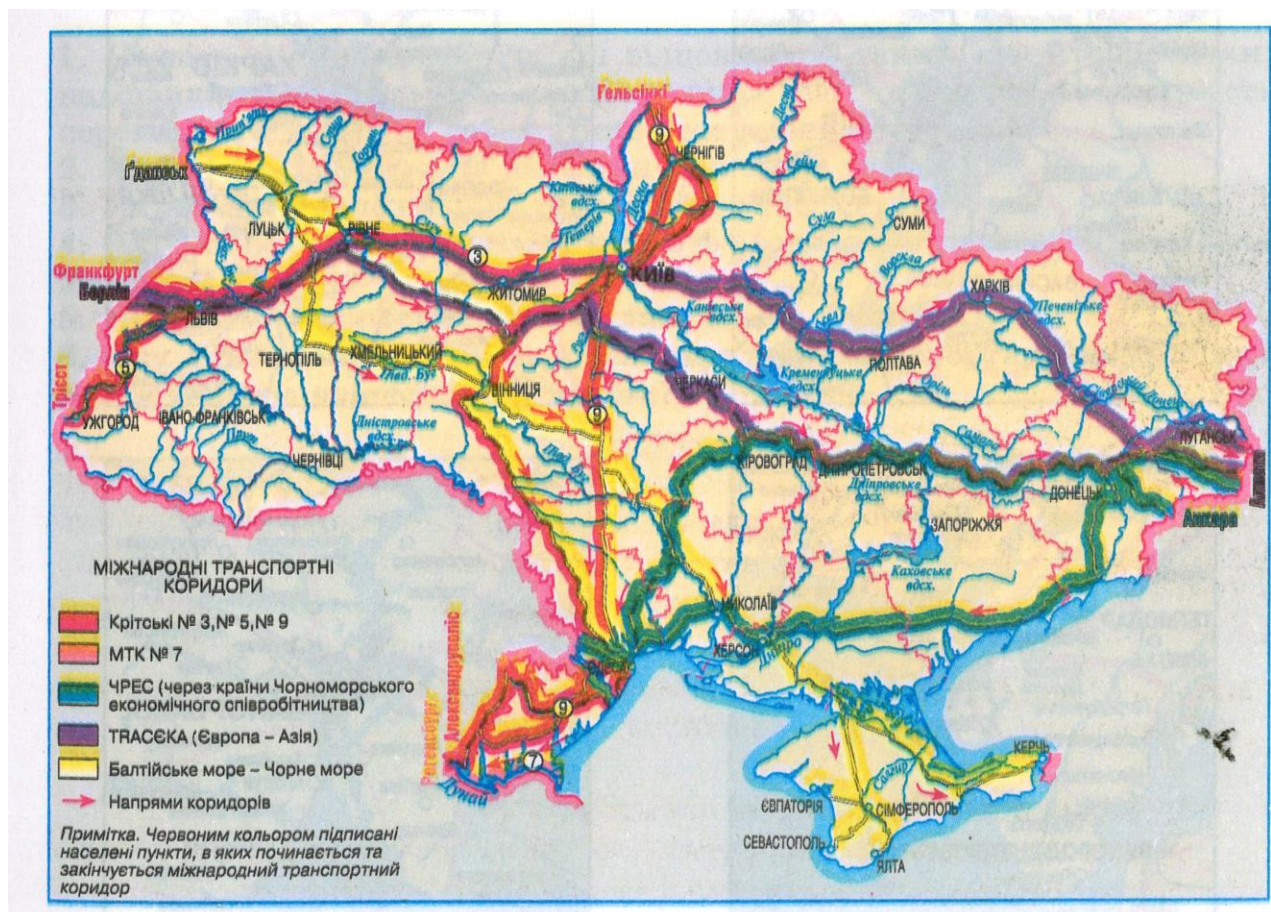
На самостійне вивчення виносяться питання:

1. Характеристика окремих видів транспорту України. Особливості їх функціонування і взаємодії в транспортних вузлах.
2. Проблеми і перспективи розвитку транспортної системи України.

Транспорт – необхідна умова виникнення і розвитку територіального поділу праці, що є можливим лише тоді, коли відбувається інтенсивний обмін товарами між окремими територіями, які беруть участь цьому поділі.

Опрацьовуючи даний матеріал, необхідно, що кожний вид транспорту має свої особливості. Слід зазначити, що для характеристики роботи транспортної системи використовуються такі показники як обсяг переведення вантажів, вантажообіг, пасажирообіг, густота транспортної інфраструктури, собівартість перевезень, швидкість, залежність від погодних умов та сезонних змін, маневреності.

При вивченні даної теми, звернути увагу на транспортні коридори, транспортні вантажі. Для цього можна скористатися картосхемою 1.

Картосхема 1. Картосхема міжнародних транспортних коридорів.

Треба зауважити, що актуальною проблемою транспортного комплексу України є незадовільний стан його виробничої бази. Тому в перспективі пріоритетним напрямом технічної політики щодо транспорту повинно бути оновлення його рухомого складу на основі розвитку вітчизняного транспортного машинобудування.

Опрацьований матеріал законспектувати у зошит, можна написати реферат.

Література:

5. Саукіна В. І. Географія, с. 186-197.
6. П. О. Масляк Географія, с. 190-209.
7. І. І. Павлик РПС, с. 151-162.
8. Атлас Географія України, с. 44.

Після виконання завдання, необхідно знати:

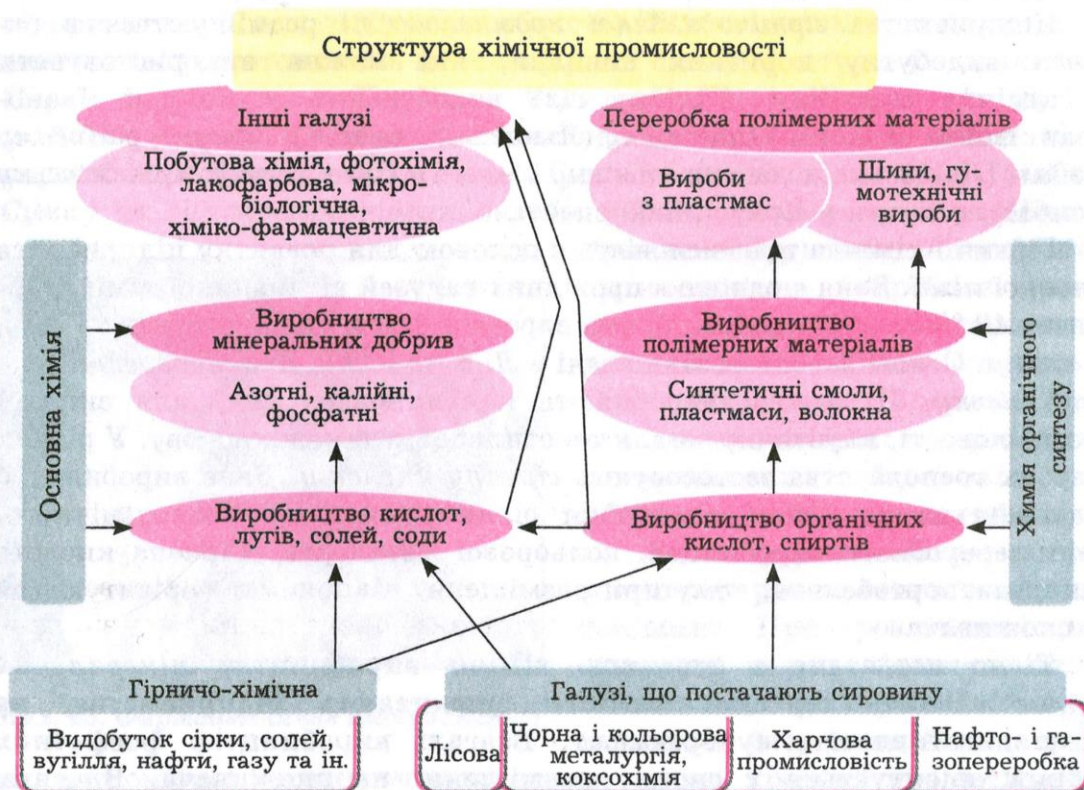
- ✓ основні терміни і поняття, що стосуються даної теми (вантажообіг, каботаж, пасажирообіг і ін.);
- ✓ характеристику окремих видів транспорту і взаємодію їх у вузлах;
- ✓ географію транспортної мережі;
- ✓ проблеми транспортного комплексу;
- ✓ перспективи розвитку транспортного комплексу України.

Навчальний матеріал третього питання (хімічна промисловість) рекомендовано вивчати за таким планом:

1. Структура хімічної промисловості.
2. Сировинна база.
3. Географія поширення хімічної промисловості.
4. Проблеми і перспективи розвитку.

Хімічна промисловість – комплексна галузь, що визначає рівень НТП, забезпечує всі галузі народного господарства хімічними технологіями та матеріалами й виробляє товари масового споживання.

При вивченні структури доцільно скористатися схемою галузевої структури хімічної промисловості (схема 1) .

В Україні можна виділити три райони територіальної концентрації хімічної промисловості:

- Донбас;
- Придніпров'я;
- Передкарпаття.

По даній темі можна написати реферат.

Література:

1. Саукіна В. І. Географія, с. 136-141.
2. П. О. Масляк Географія, с. 130-139.
3. І. І. Павлик РПС, с. 99-104.
4. Атлас Географія України, с. 37.

Після опрацювання матеріалу треба знати:

- ✓ галузеву структуру хімічної промисловості;
- ✓ сировинну базу хімічного комплексу;
- ✓ чинники розміщення галузей;
- ✓ географію поширення хімічної промисловості;
- ✓ забезпеченість країною хімічною продукцією (імпорт, експорт);
- ✓ проблеми галузей;
- ✓ перспективи розвитку хімічної промисловості України.